

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 40/2001 vp

Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä marraskuuta 2001 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-
televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen
laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta
(HE 208/2001 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä
seuraavat aloitteet:

- lakialoitteen laiksi työttömyysturvalain 22 §:n muuttamisesta (LA 105/1999 vp — Sulo Aittoniemi /alk), joka on lähetetty valiokuntaan 30 päivänä syyskuuta 1999,
- lakialoitteen laiksi työttömyysturvalain 16 §:n muuttamisesta (LA 63/2000 vp — Esa Lah-
tela /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 25 päivänä toukokuuta 2000
- toimenpidealoitteen työttömyysturvan pe-
ruspäivärahan ja työmarkkinatuen korottamiseksi (TPA 27/2001 vp — Leena Rauhala /skl), joka

on lähetetty valiokuntaan 3 päivänä huhtikuuta 2001.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Katriina Alaviuhkola, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Pasi Järvinen, työministeriö
- lakimies Olli Häkkinen, Kansaneläkelaitos
- lakimies Markku Kojo, Akava ry
- asiamies Mikko Räsänen, Palvelutyönantajat
- lakimies Janne Metsämäki, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
- oikeustieteen kandidaatti Johan Åström, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- puheenjohtaja Lea Karjalainen, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry.

Lisäksi valiokunta on saanut Suomen Yrittäjien kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalakia muutettavaksi siten, että peruspäivärahan määrä olisi 22,22 euroa (132,11 markkaa) vuoden 2001 tasossa ilmaistuna. Yhdessä peruspäivärahaan vuoden 2002 alussa tehtävän indeksikorotuksen kanssa peruspäivärahan määrä nousisi 22,75 eu-

roon (135,27 markkaan). Tämä merkitsee vastaavaa korotusta myös työmarkkinatukeen ja ansioon suhteutetun päivärahan perusosaan. Lisäksi ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan ansio-osaa nostettaisiin 42 prosentista 45 prosenttiin päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Peruspäivärahan ja ansioon suhteutetun työttö-

myöspäivärahan noustessa myös niiden perusteella määräytyvät muut etuudet nousisivat vastaavasti. Näitä ovat työvoimapolitiittisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus-tuki, työttömien omaehtoisen opiskelun tukemi-sesta annetun lain mukainen koulutuspäiväraha ja vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain mu-kainen vuorottelukorvaus. Esityksessä ehdote-taan lisäksi, että työssäoloa koskevia sään-nöksiä tarkistettaisiin työnantajalle maksetta-van työmarkkinatuen enimmäisajan pidentämi-sen johdosta.

Esitys liittyy peruspäivärahan ja työmarkki-natuen korottamisen osalta valtion vuoden 2002 talousarvioesityksen täydentämisestä annettuun esitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voi-maan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Eduskunta-aloitteet

Lakialoitteessa LA 105/1999 vp ehdotetaan, että peruspäivärahan täysimäärä olisi 140 markkaa päivältä.

Lakialoitteessa LA 63/2000 vp ehdotetaan, että työttömyysturvalain 16 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että yhdistelmätuella työllis-tetyn työssäoloajasta puolet luettaisiin työttö-myysturvan työssäoloa koskeva kertyväksi.

Toimenpideoitteesä TPA 27/2001 vp ehdo-tetaan, että työttömyysturvan peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotetaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksen-mukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa halli-tuksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hy-väksymistä muuttamattomana seuraavin huo-mautuksin.

Työttömyysturvan tason korotus

Valiokunta toteaa, että ehdotukset työttömyys-turvan tason korottamisesta sekä ansio- että pe-rusturvassa ovat perusteltuja. Myös ansio-osa-prosentin palauttaminen 45 prosenttiin nostaa turvan tasoa. Työttömyysturvaan tehtävät koro-tukset parantavat työttömien toimeentuloa ja vä-hentävät osaltaan köyhyyttä ja syrjäytymistä. Peruspäivärahan ja ansioon suhteutetun työttö-myöspäivärahan noustessa myös niiden perus-teella määräytyvät muut etuudet nousevat vas-taavasti. Esitys merkitsee lisäystä työttömyys-turvaa saavien kotitalouksien ensisijaisesta toi-meentuloturhasta saataviin tuloihin. Työttö-myysturvaa ja toimeentulotukea yhtäaikaaisesti saavilla kotitalouksilla tarve toimeentulotukeen

pienenee. Siten esitys merkitsee viimesijaisen toimeentuloturvan eli toimeentulotuen merki-tyksen pienenemistä kotitalouksien tulojen muo-dostuksessa. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että peruspäivärahan ja työmarkkinatuen tason korottaminen ei merkitse kaikille työttömyystur-vaa saaville vastaavaa tulojen lisäystä, koska ko-rotus leikkautuu toimeentulotuen pienenemisen vuoksi tai sen vuoksi, että ansioon suhteutetun päivärahan suuruus lapsikorotuksineen voi olla enintään 90 prosenttia vakuutetun päiväpalkas-ta. Erityisesti useampilapsisissa perheissä koro-tus leikkautuu tämän säännön perusteella.

Valiokunta toteaa, että pitkäaikaisen työttö-myyden aiheuttaman köyhyyden ja syrjäytymi-sen vähentäminen vaatii lisätoimenpiteitä. Työt-tömyysturvaa saavista monet joutuvat toteutetta-van korotuksen jälkeenkin turvautumaan toi-meentulotukeen. Valiokunta pitääkin työttö-mien toimeentulon turvaamiseksi välttämättö-mänä, että työttömyysturvan tason korottamista edelleen jatketaan.

Työssäoloehdon kertyminen

Esityksen mukaan yhdistelmätukityöstä kertyisi työssäoloa koskeva kertymä nykyisen kol-

masosan sijaan. Valiokunta pitää esitystä perusteltuna, koska esitys merkitsee eri tukimuotojen perusteella työllistettyjen yhdenvertaisuuden parantumista. Samalla se toteuttaa periaatetta, että työn tekeminen kartuttaa sosiaaliturvaa, ja on siten työhön kannustava. Valiokunta katsoo, että työssäoloehdon kertymistä tulee edelleen helpottaa, koska viime vuosina tapahtunut työllistämismuotojen ja työsuhteen muotojen moninaistuminen saattaa johtaa erilaiseen kertymään hyvinkin rinnasteisissa tapauksissa.

Valiokunta kiinnittää vielä huomiota siihen, että yhdistelmätuen kehittämistä tulee jatkaa. Yhdistelmätukeen olisi tärkeää liittää työllistetyin työkuntoisuuden arviointi, kuntoutus sekä työllistymisen edistämiseen tähtäävä koulutus.

Aloitteet

Hallituksen esitys toteuttaa lakialoitteen LA 63/2000 vp sisällön kokonaisuudessaan ja toi-

menpidealoitteen TPA 27/2001 vp osittain, joten valiokunta ehdottaa ne hylättäviksi. Valiokunta ehdottaa hylättäväksi myös lakialoitteen LA 105/1999 vp, koska hallituksen esitys ja valiokunnan mietintö poikkeavat siitä, mitä lakialoitteessa ehdotetaan.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystoimi valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että lakialoitteet LA 105/1999 vp ja LA 63/2000 vp hylätään ja

että toimenpidealoite TPA 27/2001 vp hylätään.

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marjatta Vehkaoja /sd
vpj. Timo Ihamäki /kok
jäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
Merikukka Forsius /vihr
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /kesk
Valto Koski /sd

Pehr Löf /r
Juha Rehula /kesk (osittain)
Päivi Räsänen /kd
Sari Sarkomaa /kok
Arto Seppälä /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Raija Vahasalo /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Vuodesta 1995 lähtien kansalaisten tuloerot ovat merkittävästi kasvaneet. Eräs keskeisimmistä syistä on pitkäaikaistyöttömyys, jonka vuoksi monet työttömät joutuvat olemaan pitkään peruspäivärahan ja työmarkkinatuen varassa. Hallituksen esityksessä esitetyt muutokset peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen kohdentuvat 260 000 työmarkkinatuen saajaan ja 42 000 peruspäivärahan varassa olevaan henkilöön.

Päivärahan korotuksilla on kiistaton vaikutuksensa satojentuhansien suomalaisten päivittäiseen selviytymiseen vähentäen näin osaltaan köyhyyden ja syrjäytymisen lisääntymistä. On kyse ensisijaisen toimeentulon parantamisesta, jota pidämme kannatettavana.

Tilastokeskuksen tilaston mukaan työttömät olivat ainut ryhmä, jonka tulokehitys oli negatiivinen vuonna 1999. Vähimmäistyöttömyysturva on jäänyt selvästi jälkeen muiden väestöryhmien ansiokehityksestä. Tätä on vaikeaa perustella esimerkiksi kannustavuuden lisääntymisellä varsinkaan silloin kun tunnistetaan pitkäaikaistyöttömyyden aiheuttajiksi useimmiten koulutustason mataluus tai ammattien luonteessa tapahtunut voimakas rakennemuutos. Työpaikkoja on liian vähän.

Köyhyydellä on monet kasvot. Maassamme on edelleen satojentuhansia ihmisiä, lapsiperheitä, yksinäisiä ihmisiä, työttömiä ja myös työssä käyviä, jotka elävät toimeentulon minimin varassa.

Hallitus on tunnustanut tilanteen sopimalla köyhyyspaketista, jonka yksi osa on työttömyysturvalain muutos. Lupauksia siitä, että vuoden 2003 talousarvioon sisällytettäisiin jatkotoimia köyhyyden poistamiseksi, on annettu.

Hallituksen esitys muuttaa peruspäivärahan varassa elävien elämän tilannetta myönteiseen suuntaan, mutta esimerkiksi käymässämme köyhyyttä koskeneessa välikysymyskeskustelussa ministerinkin lupaamat muutokset siitä, että järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkiytetään, jäävät edelleen ainakin tämänhetkisessä valmistelu- ja työryhmytyön tilanteessa odottamaan myöhempiä aikoja.

Ensisijaisten etuuksien tason tulee olla riittävä. Pitkäaikainen tukeutuminen tilapäiseksi tarkoitettuun toimeentulon turvaamiseen toimeentulotuen kautta ei ole toivottu tapa hoitaa työttömän toimeentulo. Valitettavan usein olemassa olevan järjestelmän seurauksena henkilö joutuu verotuksen ja sosiaaliturvan välisen yhteyden vuoksi turvautumaan toimeentulotukeen.

Hallituksen esittämä korotus työttömyyspäivärahan ja työmarkkinatuen tasoihin ei ole riittävä vaan tasokorotuksen suuruuden olisi tullut olla vähintään 1,70 euroa (10 mk) päivältä. Tämäkään esittämämme 23,10 euron päivittäinen taso ei olemassa olevaa tilannetta riittävästi muuta tai ongelmaa poista, mutta toisi toteutessaan lievitystä niihin elämäntilanteisiin, joissa apua kipeästi tarvitaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutoin mietinnön mukaisena paitsi 22 § muutettuna seuraavasti (Vastalauseen muutos-ehdotus):

Vastalauseen muutosehdotus

22 §

Peruspäivärahan suuruus

Peruspäivärahan täysimäärä on 23,10 euroa
päivältä.

— — — — —
—————

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 2001

Juha Rehula /kesk

Inkeri Kerola /kesk

Päivi Räsänen /kd